

ZIŅOJUMS

PAR LAUKU ATTĪSTĪBAS PROGRAMMAS (LAP) NOZĪMI TRUŠKOPĪBAS NOZARES ATTĪSTĪBĀ

PROJEKTU LĪDZFINANŠĒ
EIROPAS SAVIENĪBA

ELFLA

EIROPAS LAUKSAIMNIECĪBAS FONDS LAUKU ATTĪSTĪBAI:
EIROPA INVESTĒ LAUKU APVIDOS

Saskaņā ar Latvijas Republikas Zemkopības ministrijas un SIA „Latvijas Lauku konsultāciju un izglītības centrs”
2013. gada 28. janvārī noslēgto līgumu Nr. 2013/15, aktivitāte „Nozares ekspertu ziņojumi”

Atbalsta Zemkopības ministrija un Lauku atbalsta dienests

Nozares mērķis: Veicināt truškopības nozares izaugsmi augstvērtīgas produkcijas, galvenokārt gaļas, ieguvei un realizācijai, dodot ieguldījumu lauksaimniecības produktu ražošanā un tādejādi sekmējot Latvijas lauksaimniecības attīstību.

1. Nozares raksturojums un situācija tajā.

Atsaucoties uz Lauksaimnieku organizāciju sadarbības padomes (LOSP) projektu-KLP- rītdiena sākas šodien, ES informācija liecina, ka sabiedrība nepietiekoši atbalsta lauksaimniecību un KLP, jo tā sabiedrības daļa, kas nav lauksaimnieki vai ar lauksaimniecību saistīti cilvēki, nav informēta par KLP mērķiem un sabiedrībai piedāvātiem labumiem lauku apvidos. Nozares mērķa sasniegšanai, atbilstoši Ciltsdarba programmai līdz 2016. gadam un tuvākai perspektīvai, tiek veikts mērķtiecīgs selekcijas darbs ar Latvijas apstākļiem piemērotākajām trušu šķirnēm. Truškopība Latvijā pārstāvēta kā netradicionālā nozare. Trušu gaļas ražošana netiek atsevišķi izdalīta oficiālajos statistikas pārskatos.

Latvijā ir nepilns 100 organizēto trušu audzētāju, kuri galvenokārt audzē trušus gaļai gan ģimenes vajadzību apmierināšanai, gan pārdošanai. Visai neliels ir to trušu audzētāju- mājražotāju skaits, kuri atrod pielietojumu gan trušu ādiņām, gan trušu vilnai, izgatavojot dažādus izstrādājumus, pat kažokus. Pēc Lauksaimniecības datu centra (LDC) sniegtajām ziņām trušu skaits uz 1. janvāri laikā no 2004. gada līdz 2012. gadam ir mainījies sekojoši. Skat.tab.1. Izmantojot šos datus un balstoties uz Latvijas Republikas Zemkopības ministrijas un Latvijas Lauksaimniecības universitātes 2013. gada marta atskaitē izmantoto metodiku dzīvnieku skaita prognozēšanai turpmākajiem gadiem, lai noteiktu trendu jeb virzienu trušu skaitam Latvijā turpmākajiem 2014.-2020. gadiem, nozares speciālisti aprēķinājuši, ka trušu skaits turpmākajos gados būtiski nepalielināsies.

Priecē ievērojams trušu skaita un novietņu pieaugums uz 2013. gada 1. jūliju. Skat. tab.2. Tas gan nebūt neatspoguļo patieso stāvokli valstī, jo var runāt tikai par LDC reģistrētajiem dzīvnieku audzētājiem,

Pašlaik Latvijā ir astoņas sertificētas šķirnes trušu saimniecības, kurās veic mērķtiecīgu selekcijas darbu atbilstoši Ciltsdarba programmai. Piecas saimniecības ir kandidātsaimniecības un strādā, lai iegūtu sertificētas šķirnes saimniecības statusu.

No 2000. gada Latvija ir pārstāvēta Eiropas sīkdzīvnieku audzētāju asociācijā (EE) un ir tās balsstiesīgs biedrs. Latvijas trušu audzētāji ir atpazīstami Eiropā, jo kopš 2006. gada piedalījušies EE rīkotajās Eiropas izstādēs Nitrā, Leipcīgā u.c.

Ikgadējas trušu izstādes tiek rīkotas Rāmavas izstāžu kompleksā, Dabas muzejā, Skonto hallē, Ķīpsalā u.c.

2013. gada novembrī Latvijas trušu audzētāji ar 22 dzīvniekiem piedalīsies Čehijas trušu izstādē Lysa nad Labem.

Latvijas sertificētie vērtētāji truškopībā vērtējuši trušus izstādēs Maskavā, Pēterburgā kā arī 2012. gadā Leipcīgā.

Augšupejas tendences nozarē ir cieši saistītas ar lauksaimniecības attīstību- augu ražības palielināšanu un vidi saudzējošu saimniekošanu.

Sāpīgs jautājums ir kautuves, lai ērti varētu nodot gan bioloģiski gan konvenciāli audzētus dzīvniekus kaušanai. Mājas kautuves to nespēj nodrošināt. Pašlaik nepieciešama vismaz viena kautuve Kurzemes vai Zemgales novadā. Taču šeit nepieciešami kapitālieguldījumi un to var nodrošināt tikai kooperācija.

2. Lauku attīstības programma 2007.-2013. gadam truškopības nozares skatījumā.

Dodot vērtējumu Lauku attīstības programmai 2007.-2013. gadam, nozares speciālisti atzīmē, ka ieguldījumu nozares attīstībā devušas gan pašas nevalstiskās organizācijas, gan Latvijas Lauku konsultāciju un izglītības centrs (LKKIC) ,organizējot dažādus pasākumus trušu audzētāju izglītošanai, mazo lauku uzņēmumu radīšanas sekmēšanai un attīstībai, jauniešu uzņēmējdarbības laukos un labas lauksaimniecības prakses veicināšanai(vide, dzīvnieku identifikācija un reģistrācija, dzīvnieku labturība u.c.).

Jāatzīmē , ka Valsts Lauku tīkls visos savos pastāvēšanas gados nav atbalstījis **nevienu** nozares pieteiktu projektu un nav arī atbalstījis ieteikumu uzrādīt iemeslu atteikumam. Jā, truškopība ir lopkopības mazā nozare , taču ar lielām izaugsmes iespējām un bieži vien nepelnīti aizmirsta.

Nozarē realizēta Šveices un Latvijas sadarbības programma (2011.-2012. gadam) ar Šveices konfederācijas un Latvijas valsts atbalstu „Nabadzības riskam pakļautiem bērniem,jauniešiem un senioriem truškopja aroda apgūšanai” otrā daļa. Programmas

mērķis – mazināt sociāli ekonomiskās atšķirības un uzlabot iedzīvotāju dzīves kvalitāti.

2013. gadā tiek realizēts kopīgs projekts ar mazpulcēnu organizāciju- „Mazpulcēnu trušmīļu skola”. Mērķis- izglītēt un sagatavot skolēnus dzīvei laukos.

Nozares speciālisti aizvadītajos gados rīkojuši lekcijas- seminārus iesācējiem truškopībā, kā arī atsaucoties pašvaldību un LLKC uzaicinājumiem rīkojuši izbraukuma lekcijas-seminārus.

3. Lauku attīstības programmas 2013.-2020. gadam truškopības nozares skatījumā.

Nozares attīstību ietekmē LAP projektā sniegtā informācija par lauksaimniecības nozarē strādājošo un vadošo darbinieku nepietiekamo izglītību ne tikai lauksaimniecībā, bet arī zināšanu trūkums par finansējuma piesaisti, grāmatvedību un administratīvajām procedūrām, kas ir viens no iemesliem nozares konkurētspējas mazināšanā. Tā augstākā izglītība lauksaimniecības nozarē strādājošiem ir tikai 6%, profesionālā-20%, pamatpamācība -12%, praktiskā pieredze-62% .

LAP projektā secināts, ka lauksaimniecībā nodarbināto nepietiekamā izglītība ir cēlonis nozares zemajai produktivitātei (piem. zināšanu trūkums par trušu bioloģiskajām īpatnībām, ēdināšanu, labturību, izplatītākajām trušu slimībām, profilaktiskajiem pasākumiem u.c.). Ir nepieciešamas arī zināšanas par ražošanas ietekmi uz vidi., jo neveicinot vidi saudzējošas lauksaimniecības metodes, lauksaimniecībā radītais piesārņojums varētu pārsniegt pieļaujamās robežas īpaši jūtīgajās teritorijās.

Vides prasībām neatbilstošas kūstmēslu krātuves veicina virszemes un pazemes ūdeņu piesārņojumu.

Atzinīgi vērtējam LAP projektā laika posmā līdz 2020. gadam paredzētā zinātnei atvēlētā finansējuma plānoto pieaugumu līdz 1,5% no IKP tagadējo 0,7-0,8% no IKP vietā. Attīstītajās valstīs zinātnes finansējums ir 2% un vairāk.

Nozare atbalsta LAP projektā definētās ilgtspējīgās zemes izmantošanas metodes- siltumnīcas efektu izraisošo gāzu (SEG) emisijas samazināšanai.

Nozares attīstība turpmākajos 7 gados būs atkarīga no tā, vai izdosies novērst trūkumus un mazināt vājās puses:

- zems nozarē strādājošo izglītības līmenis un visu līmeņu kvalificētu speciālistu trūkums. Speciālistu vidējais vecums pārsniedz 50 gadus;
- atbalsts ciltsdarbam un tajā nodarbinātajiem, jo ciltsdarbs ir truškopības nozares attīstības pamatu pamats, nošķirot atbalstu ciltsdarbam no atbalsta izstāžu rīkošanai. Šobrīd valsts atbalsts ciltsdarbam truškopībā paredz vienreizēju maksājumu par vienu vaislas dzīvnieku 1,10 Ls apmērā un tam pašam tiek piemērots samazinājuma koeficients, nemaz nerunājot par atbalstu ciltsdarbam un tajā nodarbinātajiem;
 - nepietiekama zināšanu pārnesi lauksaimniecībā un pārtikas nozarē;
 - panākt bezmaksas profilaktiskās vakcinācijas pret miksomatozi un hemorāģiskā vīrusa slimību organizētajiem trušu audzētājiem;

LAP projektā uzsvērts, ka Latvijas nepastāvīgie klimatiskie apstākļi var apdraudēt arī lopbarības ražošanas apjomus un produkcijas kvalitāti. Tie ir draudi arī nozarei.

Pamatojoties uz iepriekš minēto situācijas aprakstā, arī truškopības nozares speciālisti uzskata, ka LAP plāna izstrādē 2014.-2020. gadam jābalstās uz lauksaimniecības zemes efektīvu un ilgtspējīgu izmantošanu, ienākumu un nodarbinātības palielināšanu laukos.

Priekšlikumi.

- Lai nodrošinātu lauksaimniecības atbalsta pasākumu piemērošanu un mērķtiecīgu finanšu līdzekļu izlietojumu, Zemkopības ministrijai, sadarbojoties ar nozaru speciālistiem un zinātniskajām institūcijām, jāorganizē zinātniski pētījumi un aprēķini par Latvijas lauksaimniecībā izmantojamām metodēm, lai nodrošinātu videi draudzīgāku saimniekošanu un sekmētu produktu ar augstāku pievienotu vērtību ražošanu lauksaimniecībā.
- Zemkopības ministrijai jānosaka, ka izglītība ir obligāts nosacījums atbalsta saņemšanai. Zemkopības ministrijai sadarbojoties ar LLKIC jānodrošina lauksaimnieku apmācības, kas savukārt var nodrošināt lauksaimniecības nozares tai skaitā truškopības straujāku attīstību.

- Nepieciešams risināt jautājumu par jaunu speciālistu sagatavošanu truškopības nozarei. Ar lopkopja un lopkopja palīga profesiju būs daudz par maz.

Zeme ir svarīgākais lauksaimniecības ražošanas resurss un to jāprot efektīvi izmantot. LAP projektā plānoto pasākumu pareiza realizācija veicinās ilgtspējīgas lauksaimniecības prakses un arī truškopības nozares attīstību.

Ziņojumu sagatavoja truškopības nozares speciāliste agr. Mirdza Siliņa.

PROJEKTU LĪDZFINANŠĒ
EIROPAS SAVIENĪBA

EIROPAS LAUKSAIMNIECĪBAS FONDS LAUKU ATTĪSTĪBAI:
EIROPA INVESTĒ LAUKU APVIDOS